

«De fastboende paa Hindøen fortrængte Lapperne»

I Nasjonalbiblioteket fins et verk bestående av «Svenska dokument rörande gränsreguleringen mellan Sverige och Norge» hvor det henvises til en mengde korrespondanser angående svenske lapper i Norge fra ca. 1740 og frem til 1880-tallet.

De norske fortrenkte reindriftssamer fra Hinnøya, skriver forfatter av leserinnlegget. **FOTO: ILLUSTRASJON - MARIUS BIRKELAND**

Harstad Tidende - PUBLISERT: SIST OPPDATERT: 23 FEBRUAR 2020 21:21

Skrevet av Kurt Magne Stormo, nestleder Kystsamene

Foreningen Kystsamene viser her til to dokument som beskriver de svenske lappers tilstedeværelse på Hinnøya: «I Skrivelse af den 13. Nov. 1871 til Idredepartementet oplyser Amtmanden i Tromsø, at en svensk Fjeldlap fra Jukkasjärvi Anders Nilsen i Vinteren 1868-69 opholdt sig med en Del Ren paa Tjelden i Nordlands Amt. Herfra flyttede han i Sommeren 1869 med sine Ren over til Hindøen for at tilbringe Vinteren paa de Fjeldvidder, som tilhøre Lødingen og Kvædfjord og grændse henimod Trondenæs Herred.

Samme Aars Høst sendte endel af de i Trondenæs Herred fastboende Lapper deres Ren (som formodentlig forhen om Vinteren havde betet i Sverige) ligesaa over til Hindøen for at de skulde bevogtes af fornævnte Fjeldlap. Samtlige disse Ren ere senere forblevne på Hindøen saavel Sommer som Vinter.

Videre kom i April eller Mai d. A. en anden svensk Fjeldlap Ole Nilsen ligesaa fra Jukasservi Sogn flyttende med sine Ren ogsaa over til Hindøen, hvor han antagelig nu agter at slaa sig ned. Da saaledes paa Hindøen nu værende Rens Antal anslaaes af Lensmanden i Trondenæs til 7 a 800, men af Lensmanden i Kvædfjord til «2000 eller derunder».

Efterat Renene i en Del af sidste Vinter havde opholdt sig i Almenningen mellem Kvædfjord og Trondenæs indberettede Lensmændene, at de ivaar hørte Klager over at Renen gik løs og gjorde Skade paa Bumændenes Udmark og Havnegange, hvorhos Kvædfjord Herrestyrelse sees under 24. April d. A. da at have besluttet «at anmode Amtmanden om at træffe Foranstaltning til sammes (Renenes) Bortryddelse, thi her har Ren ikke været i Mands Minde, førend nu paa et Par Aar, saaledes kan her ikke være Tale om Ret».

Her går det tydelig frem at datidens fylkesmann i 1871 har vært på jakt etter fakta som skulle bygge opp under at det historisk hadde vært svensksamisk tilstedeværelse på Hinnøya. Kommunestyret i Kvæfjord var samme år av en annen oppfatning og mente det ikke hadde vært rein på Hinnøya «i manns minne».

I skriv av 2. desember 1872 til Indredepartementet tar Tromsø Amtmand saken opp på nytt:

«Saavel Departementet som jeg stod ved Udfærdigelsen af disse Skrivelser (af. 23 Nov. 1871 og 18 Sept. 1872) i den samme Formening som den i 1866 bedsatte norsk-svenske Lappe-Kommission, nemlig at svenske Lapper med sine Ren ikke tidligere havde søgt hen til Hindøen, og at de altsaa ved nu at flytte did havde udvidet Feltet for deres Omvandring.

Jeg er imidlertid iaar kommet til Kundskap om, at den nævnte Forudsætning ikke er rigtig. Jeg blev først opmærksom herpaa derved, at de Fastboende paa Hindøen i Sommer fortalte mig, at der mindst paa et Par Steder paa den Del af Hindøen, som hører til Trondenæs Præstegjeld, findes tydelige Spor efter gamle «Finneheim», der er Steder, hvor man ser, at de nomadiserende Lapper i gamle Tider have havt sine Rengjærder, Telte og Gammer.

Deslige Steder pleie at være gjenkjendelige paa Levninger af Gammer og Gjærder, samt derpaa, at Skoven i nærmeste Omkrets er bortryddet, og Jordbunden bleven særdeles frugtbart derved, at Rensdyrene i Aarrækker have efterladt sin Spildning paa Stedet.

Jeg havde selv ikke dengang Tid til at undersøge Stederne, men jeg har Beretningen af en ganske paalidelig Mand, som tilbød sig at paavise dem. Ved nærmere at forespørge om denne Sag fik jeg af en paalidelig og forstandig Lap ved Navn Henrik Andersen, som nu er Bumand og Jorddyrker, boende paa Husjord, under Gaarden Røberg paa Fastlandssiden af Trondenæs Herred, følgende Oplysninger:

Hans Farfader hed Ole Nilsen, var Fjeldfin fra Jukaszervi i Sverige og eiede omtrent 1000 ren. Samtidig med denne Ole Nilsen levede ligeledes svenske Lapper Paul Alet, Per Paulsen og Knut Aanet her, som efter Beretterens Udsagn eiede flere Tusinde Ren.

Samtlige disse 4 Lapper laa stadig hver Sommer med sine Ren paa Hindøen, ligesom deres Forfædre havde gjort før dem. Men ikke alene om Sommeren betede de der, ogsaa om Vinteren pleiede ialfald nogle af dem af og til at ligge over paa Hindøen med endel Ren.

Da Olse Nilsen blev ældre og fandt Nomadelivet anstrængende, tog han Rydningsseddel paa Pladsen Husjord og blev fastboende der. Sine Ren havde han fremdeles gaaende dels paa Hindøen, dels paa Fastlandet, dels i Sverige. De bevogtedes, efterat gamle Ole Nilsen som anført var bleven fastboende, dels af hans Søn Anders Olsen, dels af andre Lapper.

Da Ole Nilsen døde, overtog Anders Pladsen og havde fremdeles sine Ren for det meste paa Hindøen. Det gik imidlertid i Anders's Tid lidt efter lidt ud med Renholdet, dels fordi Anders ikke kunde skaffe paalidelige Vogtere, dels fordi de fastboende paa Hindøen tiltog i Antal og fortrængte Lapperne.

Anders Olsen lever endnu nogle og niti Aar gammel som Kaarmand paa Husjord, som er overtaget af hans Søn ovennævnte Henrik Andersen, som nu efter eget Sigende blot eier 10 a 20 Ren.

Han tillagde, at de ovennævnte 3 gamle Lapper Paul Alets, Per Paulsens og Knud Aanetsens Efterkommere ogsaa efterhaanden dels have mistet mange Ren, dels ere blevene fastboende, hvilket er Grunden til, at der nu i endel Aar dels ikke er ført, dels kun er ført faa Ren over til Hindøen.

Beretteren bemærkede forøvrig, at det var en blandt Lapperne vel kjent Sag, at de fra Alderstid have betet paa Hindøen!»

Dette er forhold som Kystsamene mener ikke er kommet godt nok frem i forholdet om samisk tilstedeværelse på Hinnøya. Eksempelvis finnes det en hel rekke med gamle tufter i Harstad-området som bør være av samisk opprinnelse. Kystsamene mener det er på sin plass med et seminar om dette temaet. Det bør ennå finnes samiske tidsvitner sittende med kunnskaper om disse forhold?